

1. Inleiding

In de regio Kennemerland (inclusief de gemeente Haarlemmermeer) hebben de gemeentelijke bestuurders een regionale overleggroep gevormd om tot afstemming en coördinatie van het vraagstuk van (nood-)opvang van vluchtelingen te komen. Deze notitie dient om de aanpak waartoe in dat overleg is besloten te delen met de colleges en gemeenteraden van de betrokken gemeenten. De notitie behandelt de aanpak en niet de toepassing op individuele locaties. Daarover wordt in de gemeenten telkens afzonderlijk gecommuniceerd en besloten.

2. Beeldvorming en urgentie

Sinds enkele maanden kent Nederland een sterk verhoogde instroom van vluchtelingen, voornamelijk uit Syrië en Irak, maar ook uit Eritrea, Afghanistan en andere landen. Wekelijks komen 2500 of meer personen het land binnen die een asielprocedure moeten doorlopen. De beschikbare opvangcapaciteit in reguliere AZC's bedraagt circa 40.000 personen, waarvan op dit moment 14.000 personen al over een verblijfsvergunning beschikken maar nog niet door een gemeente gehuisvest kunnen worden. Het COA verwacht het komende jaar tussen de 55.000 en 95.000 vluchtelingen te moeten opvangen en heeft dus behoefte aan extra opvanglocaties.

Het COA maakt onderscheid in verschillende vormen van opvang:

- Crisisnoodopvang voor maximaal 72 uur
- Noodopvang (locaties van 300-600 personen) voor 6 maanden tot 1 jaar
- Tijdelijke opvang (locaties van 300-800 personen) voor de duur van 1-2 jaar
- Reguliere opvang (AZC's) met een omvang van 300- 1500 personen voor tenminste 2 jaar en afhankelijk van de noodzakelijke investeringen semi-permanent.

Op dit moment vindt in de regio noodopvang plaats in de voormalige Koepelgevangenis in Haarlem van circa 350 personen. Daarnaast is gedurende enkele dagen in september een crisisopvang ingericht geweest in de gemeente Haarlemmermeer voor 250 personen en vindt op dit moment voor 150 personen crisisnoodopvang plaats in de gemeente Zandvoort.

In de regio Kennemerland woont ongeveer 3,3 % van de Nederlandse bevolking. Bij evenredige verdeling van de vluchtelingen over het land zouden in Kennemerland 3,3 % van gezochte 50.000 plaatsen (=1600) gerealiseerd moeten worden. Dit aantal (1600) is een goed aanbod.

De tien regiogemeenten moeten in de tweede helft van 2015 469 statushouders huisvesten. Naar verwachting zal de het aantal te huisvesten statushouders in 2016 aanzienlijk hoger liggen dan de nu bekende taakstellingen.

De besturen van de regiogemeenten stellen vast dat er voor de regio Kennemerland een aanzienlijke opgave ligt om aan de landelijke problematiek een bijdrage te leveren,

waarbij het op korte termijn beschikbaar stellen van noodopvangcapaciteit en het versneld plaatsen of tijdelijk opvangen van statushouders hoge urgentie heeft.

Voor een goed begrip van de samenhang van de voorstellen is het onderscheid tussen vluchtelingen die nog in de asielprocedure zitten enerzijds en statushouders die een verblijfsvergunning hebben gekregen anderzijds essentieel. Voor de vluchtelingen ligt de primaire verantwoordelijkheid bij het COA die een beroep doet op gemeenten om opvangcapaciteit ter beschikking te stellen in de vorm van (crisis-) noodopvang en locaties voor AZC's. Voor de huisvesting van statushouders zijn de gemeenten primair verantwoordelijk. De versnelde plaatsing van statushouders in zogenaamde "wachtkamerlocaties" is dus iets wezenlijk anders dan noodopvang van vluchtelingen.

3. Uitgangspunten voor regionale coördinatie

Gezamenlijk aanbod

De gemeenten in Kennemerland verschillen wat betreft mogelijkheden om bij te dragen aan de oplossing van het landelijke vluchtelingenvraagstuk. Regionale coördinatie heeft daarom voordelen omdat gemeenten een deel van het aanbod kunnen realiseren dat zo goed mogelijk past bij de lokale mogelijkheden. Gezamenlijk kan de regio Kennemerland een aanbod doen dat voor de meeste segmenten van opvang een substantiële bijdrage levert aan de landelijke opvangproblematiek.

Geen aanbod crisisnoodopvang

Voor het segment crisisnoodopvang neemt de regio het standpunt in dat deze vorm van opvang niet langer door gemeenten zou moeten worden aangeboden. Het slepen van personen van locatie naar locatie en het telkens tegen relatief hoge kosten en met grote inspanningen inrichten van zeer tijdelijke locaties is alleen in een acute fase te verantwoorden. Deze fase is inmiddels voorbij en van de rijksoverheid mag worden verwacht dat zij de eerste opvang (bijvoorbeeld op eigen terreinen van defensie) zelf regelt en geen beroep meer doet op gemeentelijke sporthallen en dergelijke. De regio begrijpt dat dit standpunt enige tijd nodig heeft om doorgevoerd te kunnen worden en is daarom bereid na de opvang in Zandvoort bij wijze van laatste crisisnoodopvang nog een laatste keer een locatie in te richten in de gemeente Heemskerk.

Locaties inventariseren

Alle gemeenten in de regio zullen locaties en gebouwen inventariseren die mogelijk kunnen worden ingezet om opvang van vluchtelingen of statushouders te realiseren. Hierin is een verschil in tempo tussen de gemeenten zichtbaar, afhankelijk van het politieke proces in de gemeenten. De grootschalige locaties zijn vooral geschikt voor een aanbod aan het COA voor noodopvang of reguliere opvang en daarom geselecteerd voor het aanbod. De kleinere locaties kunnen op verschillende manieren worden ingezet voor de wachtkamerhuisvesting en/of permanente huisvesting van statushouders. Vanwege de gevoeligheid van de materie en zorgvuldige communicatie met omwonenden maakt de lijst van geïnventariseerde locaties geen deel uit van deze notitie. Met de voorgestelde aanpak en locaties doet de regio een goed aanbod aan het COA waarmee naar verhouding aan de landelijke problematiek wordt bijgedragen.

Huisvesting statushouders

Voor de totale keten van huisvestingsoplossingen is het effectiever om een statushouder te huisvesten dan om noodopvang te bieden. In het licht van de te verwachten snelle toekenning van statussen aan nieuwe vluchtelingen uit evident onveilige gebieden heeft permanente huisvesting van statushouders de voorkeur om het systeem te ontlasten. Een integrale aanpak kan bestaan uit vier sporen:

- Tijdelijke opvang van statushouders in afwachting van een toe te wijzen woning
- Versnelling van de plaatsing in het reguliere proces van woningtoewijzing
- Toevoeging van woningen aan de voorraad door leegstaande gebouwen te herbestemmen en voor bewoning geschikt te maken dan wel braakliggende gronden tijdelijk te bebouwen.
- Bij reguliere woningbouwprojecten in het middensegment voorrang te geven aan nieuwe bewoners die een sociale huurwoning achterlaten en de daardoor op gang komende doorstroming (gedeeltelijk) te benutten voor de huisvesting van statushouders.

De gemeenten in Kennemerland spreken af zich met voorrang in te spannen om de doorstroming van statushouders naar tijdelijke of permanente woonruimte in de regio tot stand te brengen. Hiervoor zal mogelijk gebruik gemaakt worden van kleinere locaties die voor noodopvang geïnventariseerd zijn maar niet direct daarvoor in aanmerking komen. Deze locaties kunnen echter wel gebruikt worden als eerste opvang (wachtkamerhuisvesting) voor aan de regio toegewezen statushouders.

Onderlinge verrekening

Gemeenten in de regio doen extra moeite om meer statushouders te huisvesten. Als eerste voldoen de gemeente daarmee aan de eigen taakstelling. Het surplus wordt vervolgens gebruikt om gemeenten met tekorten te compenseren, bijvoorbeeld voor die gemeenten die vluchtelingen opvangen. Aan de huisvesting van statushouders zijn voor gemeenten kosten verbonden. Dit betreft de kosten van levensonderhoud en diverse sociale regelingen. Doordat de gemeenten in de regio elkaars taakstellingen mede helpen opvangen verschuiven ook de kosten. In beginsel draagt de gemeente aan wie een statushouder is toegewezen die kosten en verrekenen de gemeenten de verschillen onderling. Hiervoor moet een verrekensystematiek worden opgesteld.

4. Ontwikkelingen landelijk beleid

Het kabinet heeft in brieven van 2 en 13 oktober vernieuwing van het beleid ten aanzien van de opvang van vluchtelingen en statushouders aangekondigd. De belangrijkste voorgenomen wijzingen betreffen de introductie van het begrip “woonvoorziening” voor de huisvesting van statushouders en het laten vervallen van de urgentie waarmee statushouders voorrang hebben bij de toewijzing van sociale huurwoningen. Onder woonvoorzieningen worden al dan niet tijdelijke, veelal niet zelfstandige woonruimten verstaan, bijvoorbeeld in omgebouwde kantoorgebouwen of in tijdelijke gebouwen op braakliggende terreinen. Deze woonvoorzieningen voldoen niet aan de eisen die aan zelfstandige woningen gesteld worden en vallen buiten de regels voor woningtoewijzing in de sociale huursector. Corporaties worden door het kabinet in staat gesteld om beheer en exploitatie van de woonvoorzieningen op zich te nemen.

Voor het vervallen van de voorrangspositie van statushouders bij de woningtoewijzing is een wetswijziging noodzakelijk.

Voor zover bekend houden gemeenten de verantwoordelijkheid voor de huisvesting van de hen toegewezen taakstelling naar evenredigheid van het inwonertal. De opvang in woonvoorzieningen zal derhalve gelet op de lange wachtlijsten voor sociale huurwoningen een semi-permanent karakter hebben.

5. Regionaal aanbod locaties noodopvang

De regio Kennemerland kan voor tenminste 900 personen noodopvang of tijdelijke opvang realiseren op drie locaties waaronder voortzetting van de opvang in de voormalige gevangenis De Koepel in Haarlem en het terrein naast Expohal Vijfhuizen in Haarlemmermeer. Over de derde locatie (in Haarlem) moet nog overleg met de eigenaar plaatsvinden zodat deze hier nog niet genoemd wordt.

De regio wil graag in overleg met het COA komen tot een goede afspiegeling van de op te vangen vluchtelingen. Dat betekent concreet dat daar waar in de Koepel in Haarlem vooral alleenstaanden opgevangen worden op de locatie Vijfhuizen een groter aandeel gezinnen geplaatst zou kunnen worden.

6. Vestiging regulier AZC

Op 2 locaties in de regio Kennemerland is vestiging van een AZC in onderzoek. In ieder geval heeft de gemeente Haarlemmermeer aangegeven om een locatie-onderzoek te starten.

7. Samenvatting bestuurlijk aanbod regio Kennemerland

De regio Kennemerland biedt het COA het volgende aan:

- Noodopvang en tijdelijke opvang van vluchtelingen voor circa 950 personen op 3 locaties
- Mogelijke vestiging van 2 AZC's in de regio
- Versnelde plaatsing van statushouders vooruitlopend op hun definitieve huisvesting, zodanig dat de omvang van de achterstanden in de taakstelling zo snel mogelijk gereduceerd wordt en deze groep niet langer schaarse ruimte in de AZC's bezet houdt.

8. Communicatie

Vestiging van grotere aantallen vluchtelingen of statushouders ligt erg gevoelig in de omgeving. Over de locaties waarvan in deze notitie sprake is zal dan ook zeer zorgvuldig met de betrokken omwonenden en belanghebbenden moeten worden gecommuniceerd. Ook is de juiste volgorde in de bespreking met de colleges en gemeenteraden van belang. Na bestuurlijke vaststelling van (de strekking van) het regionale aanbod dient verdere afstemming met het COA plaats te vinden. Indien daaruit vast komt te staan dat met bepaalde locaties verder gegaan wordt in de inrichting en ingebruikname als opvanglocatie of als wachtkamerhuisvesting dient een communicatiedraaiboek voor de omgeving beschikbaar te zijn.

9. Financiering en organisatie

Over de financiering van de investeringen en de exploitatie van de voorzieningen is op voorhand nog geen uitspraak te doen. Hoofdpijn is dat vluchtelingen die nog in procedure zijn of die met een verblijfsstatus in afwachting zijn van huisvesting door een gemeente, voor rekening van het COA worden ondergebracht en begeleid. Voor de tijdelijke opvang voorafgaand aan huisvesting is sinds kort het Gemeentelijk Zelf Zorgarrangement beschikbaar, waaruit de gemeente in principe de kosten van die opvang zou moeten kunnen betalen. Vanaf het moment van definitieve huisvesting komen de kosten van levensonderhoud en begeleiding (met een eenmalige vergoeding van € 1000 pp) voor rekening van de gemeente. Versnelde huisvesting van statushouders heeft dus ook aanzienlijke financiële consequenties voor de gemeentelijke begroting in de vorm van uitkeringskosten en kosten van begeleiding en voorzieningen (bijvoorbeeld minimabeleid, onderwijs en maatschappelijke ondersteuning).

De exploitatie van de noodopvanglocaties komt voor rekening van het COA, met ondersteuning van de gemeente waar de locatie zich bevindt. Voor het inrichten van locaties voor tijdelijke opvang van statushouders is een regionale aanpak wenselijk, waarbij een regionaal werkend team de voorbereiding en ingebruikname van de locaties kan begeleiden en iedere gemeente zelf voor de communicatie met de omwonenden zorgt.